

מאמר

הבאים ישרש יעקב – ה'תשל"ח

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לש"פ שמות, י"ט טבת, ה'תשע"ח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

לזכות

החתן הרה"ת מנחם מענדל והכלה מרת שטערנא שרה שיחיו

מונדשיין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ט"ו טבת, ה'תשע"ח

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת שרה חנה שיחיו מונדשיין

הרה"ת ר' חיים שאול וזוגתו מרת בלומא גיטל שיחיו ברוק

ולזכות זקניהם

הרה"ת הרב ר' שלום דובער וזוגתו מרת שיינא שיחיו חייקין

הרה"ח ר' משה לוי וזוגתו מרת טובע ברכה שיחיו רובינשטיין

ב

בי"ה, כדי מ"ח תשכ"ה.
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
הרב שמואל שיי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השני, בו כותב אודות המצב בסידיני בכלל
ובסביבתו בפרט, ומסיים אשר נחוץ להם אברך בעל כשרון ת"ח וירא שמים
וכו'.

ומובנים הקישוים למצוא המתאים עכ"פ בערך דהני"ל שיהי פנוי ממשרה
בקדש, או עכ"פ באופן שיוכל להתפנות ושיסע למחנם הטי.

בכ"ז מסרתי הענין להנהלת המל"ח (מרכז לעניני חינוך), ובאם ימצאו
מתאים להדרישה שלהם, יבואו בקישור עמהם.

בכ"א תקותי חזקה, ובפרט שמיוסד הוא על הוראת חז"ל, אשר הדר
בעיר עליו להשתתף בכל צרכי העיר, אשר בודאי כאו"א מהם עושה ככל התלוי
בו, בביסוס היהדות המסורתית והפצתה במחנם הטי ובסביבתה, ובנקודה
הפנימית חינוך על טהרת הקדש, דור הצעיר, ולא עוד אלא באופן דלהעלות
בקדש, להוסיף בזה מזמן לזמן,

ונוסף על שבכללות, ציווי התורה הרי זה גם נתינת כח, הרי ישנה הבטחה
ע"פ האמור הבא לטהר מסייעין אותו, ובפרט בענין האמור שזכות הרבים
מסייעתו.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור,
בכבוד ובברכה.

ב

הרב שמואל: גרינבוים, סידנעי. אגרת נוספת אליו — אג"ק חכ"ה אגרת ט'תקנד.
הוראת חז"ל, אשר הדר בעיר עליו להשתתף בכל צרכי העיר: ראה ב"ב ז, ב ואילך. תוספתא
ב"מ פ"א ה"ט ואילך. רמב"ם הל' שכנים פ"ו ה"א ואילך. תוס' חו"מ ס"א ואילך.
על טהרת הקדש: לשון חז"ל — חגיגה יח, ב (במשנה). וראה אג"ק חכ"ה אגרת י'תתג (ע'
רלד) הערה ד"ה על טהרת הקודש. וש"נ.
דלהעלות בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.
הבטחה ע"פ האמור הבא לטהר מסייעין אותו: שבת קד, א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ שמות, י"ט טבת הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה
ומתוקנת) מאמר ד"ה הבאים ישרש יעקב גו' שנאמר בהתוועדות אור לכ"ד טבת
ה'תשל"ח (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

טו טבת, ה'תשע"ח,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2018 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ויהי רצון וע"פ פרשת השבוע, ותרא אותו כי טוב הוא שנתמלא הבית כולו אורה, הוא לידת משה רעיא מהימנא, הנה יקוים גם הענין השני בזה ע"פ דרז"ל שנולד מהול, ופירשו רבותינו נשיאינו, שזהו מבחי' ומל ה"א את לבבך שלמעלה ממדרי' ומלתם וכו', והוא ע"י התקשרות דחיצוניות הלב ופנימיות הלב וכו', שבלמוד התורה הרי הוא הענין דחיצונית התורה ופנימיות התורה ועד שיהיו לאחדים.

ובפירוש הזהר בהנ"ל כי טוב הוא, כי משה משה לא איפסק טעמי בינייהו.

אשר הבין למעשה שיהי' הלימוד בבנין החדש בהתחדשות התמדה ושקידה, התחדשות תמידית, והן בנגלה והן בחסידות, והלימוד יביא לידי מעשה, קיום המצות בהידור, המורה שאין זה מצות אנשים מלומדה אלא חדשים בכל יום.

אשר ע"י כל זה מתקרב ביאת משיח צדקנו, גואל ראשון הוא גואל אחרון.

ברכת הצלחה מופלגה בכל האמור ולבשורות טובות מתוך שמחה וטוב לבב של כאו"א, התלמידים הר"מ והר"י המשפיעים וההנהלה שליט"א.

תוכן המאמר

לפי הפירוש ב"הבאים ישרש יעקב" שקאי על הימים הבאים (ימות המשיח), אינו מובן, איך אפשר לומר שבזמן הזה לא נפעל עדיין הענין ד"ישרש יעקב", התחלת הזריעה, בה בשעה שבמעשינו ועבודתנו בזמן הזה תלוי (ועי"ז נפעל) הענין דימות המשיח.

אך הענין, ש"הבאים ישרש יעקב" קאי על "הבאים מצרימה", שאז נעשית ההשרשה שעל ידה "יציץ ופרח ישראל".

ובפרטיות – "ירוד ירדנו", ו"אעלך גם עלה": הירידה למצרים, כדי לזכות לנגלה דתורה, והירידה בגלויות שלאח"ז, כדי לזכות לגלוי פנימיות התורה לעת"ל.

והחילוק ביניהם – שבירידה למצרים הי' צורך בעבודת פרך בחומר ובלבנים גו', כי אז היתה ההשרשה בארץ מצרים; ואילו בגלויות שלאח"ז הרי זה נעשה ע"י היגיעה בתורה ב"קל וחומר וליבון הלכתא", באופן של שינוי הרגילות (עבודת פרך ברוחניות) – כי, לאחר מ"ת אין מקום ליסורי הגלות כו', וענין ההשרשה הוא (לא בארץ מצרים, אלא) ב"ארץ חפץ" – בנ"י, עליהם נאמר "קודש ישראל לה' ראשית תבואתו", ועי"ז ש"ישרש יעקב", שזהו הביטול דנפשי כעפר לכל תהי', אזי "יציץ ופרח ישראל", ועד ש"מלאו פני תבל תנובה" – שלימות העולם לעת"ל.

ותרא אותו כי טוב הוא: שמות ב, ב.

שנתמלא הבית כולו אורה: פרש"י עה"פ. סוטה יב, א (וש"נ). שמור"ר פ"א, כ.

הענין השני . . דרז"ל שנולד מהול: סוטה ושמור"ר שם.

ופירשו רבותינו נשיאינו: ראה לקו"ת עקב יז, ג (וש"נ). אוה"ת שמות ע' ס ואילך. ובכ"מ.

ומל ה"א את לבבך: נצבים ל, ו.

ומלתם: עקב יו"ד, טז.

ובפירוש הזהר בהנ"ל: ח"ג קפו, ב. – הובא באוה"ת שם (ע' סא).

והלימוד יביא לידי מעשה: ראה קידושין מ, ב. וש"נ.

מצות אנשים מלומדה: ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב). ובכ"מ.

חדשים בכל יום: ראה פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז. וראה ספרי (הובא

בפרש"י) ואתחנן ו, ו. שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב.

גואל ראשון הוא גואל אחרון: ראה שמור"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שעה"פ להאריז"ל ויהי

מט, יו"ד. תו"א ר"פ משפטים.

בכל הפרטים, ובכל המקומות, כי עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות¹⁰, ויוליכנו קוממיות לארצנו — לארץ ישראל כפשוטה, ארץ ישראל לגבולותיה, בקרוב ממש, ובשמחה ובטוב לבב.

(101) ראה פסיקתא רבתי פ"א (פ' שבת ור"ח), ג. ילקוט שמעוני ישעי' רמז תקג.

הוספה

א

בי"ה, כא' טבת תשכ"ג
ברוקלין

הנהלת ישיבת תומכי תמימים
אשר בארצנו הקדושה ת"ו
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם מט"ו טבת קיימא סיהרא באשלימותא, אשר ת"ל שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה להכנס בבנין החדש בכפר חב"ד מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ועוד ועיקר אשר נתמלא הבית אורה זו תורה.

א

קיימא סיהרא באשלימותא: זח"ב רטו, א. ועוד.

להכנס בבנין החדש בכפר חב"ד: לשם עברו תלמידי הישיבה גדולה אשר בלוד. — תחלת הענין בחודש טבת תשט"ז, אז עורר רבינו ש"כנוגע להרחבת ישיבת תורת דלוד. יש להתענין בהעברתה — עכ"פ חלק חשוב ממנה — לכפר החדש" (אג"ק חי"ב אגרת ד'לו, ובהנסמן בהערות שם); בחודש אייר תשי"ח — נערכה "הנחת אבן פינת בנין תומכי תמימים" אשר בכפר חב"ד" (אג"ק חי"ז אגרת וריא, ובהנסמן בהערות שם); בחודש כסלו תשכ"ג — נערכה "הנוכת בנינים המרכזיים של הישיבה תומכי תמימים" אשר באה"ק ת"ו — בכפר חב"ד" (אג"ק חי"ב אגרת ח'תקמד); ובי"ג טבת תשכ"ג — החלו בו הלימודים בפועל (ראה "ימי תמימים" — מבוא לח"ג ס"ע 26 ואילך).
אורה זו תורה: מגילה טז, ב.

בס"ד. אור ליום ג' פ' וארא, כ"ד טבת, ה'תשל"ח

(הנחה בלתי מוגה)

הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה¹. הנה פסוק זה הוא התחלת הפטרת פרשת שמות, לפי נוסח רבינו הזקן ומנהג חב"ד, ולכן נתבאר בדרושי בעל ההילולא דכ"ד טבת בדרושי פ' שמות² (כדלקמן ס"ג). ולפי נוסח הב' בסדר ההפטרות, מסיימת הפטרת פ' שמות בפסוק³ קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, וזהו אחד הביאורים לכך שבדרושי בעל ההילולא לפ' שמות על הפסוק הבאים ישרש יעקב⁴, הובא גם הענין (ועד שהובא הפסוק כצורתו) שישראל הם ראשית תבואתו (כדלקמן ס"ו).

ולהעיר שכיון שענינה של הפטרה הוא (כלשונה ופירושה⁵) סיום הקריאה בתורה בפרשת שמות, הרי זה שייך גם לזמן שבו נסתלק בעל ההילולא: "מוצאי (שענינו סיום) ש"ק דשמות" (כפי שכותב ממלא מקומו הצ"צ⁶), והרי הענין דמוצאי ש"ק נמשך עד יום השלישי, ויום השלישי בכלל זה, שנקרא בתר שבתא⁷, כפי שנוגע גם לדינא⁸ (כמדובר כמ"פ).

(ב) **ויש** להקדים הדיוק הידוע במ"ש הבאים גו', שלפי רוב המפרשים⁹ שקאי על הימים הבאים (וכאילו נאמר כן¹⁰), ה' הכתוב צריך לומר בימים הבאים ישרש יעקב, ולמה נאמר רק הבאים גו'. וגם ידוע הדיוק בתוכן הענין, דבשלמא מ"ש יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה, הרי זה ענין שיהי' רק בימים הבאים, בימות המשיח, אבל איך אפשר לומר הבאים (על) ישרש יעקב, היינו, שבמשך השיתא אלפי שני דהוה עלמא¹¹, קודם תקופת וענין הימים הבאים, ימות המשיח, לא נפעל

(1) ישעי' כז, ו.	(7) פסחים קו, סע"א.
(2) תו"א נג, ג ואילך.	(8) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח.
(3) ירמ' ב, ג.	(9) תיב"ע (הובא באוה"ת שמות (כרך ז)
(4) תו"א שמות נג, ג, נד, ב"ג.	ע' בתקלב: "מפרש הפסוק על הגאולה".
(5) ראה גם אבודרהם סדר שחרית של	ראב"ע. רד"ק ("זמן הישועה") ומצו"ד.
שבת (בשם י"א). רמ"א או"ח סקמ"ד ס"ב.	(10) ראה מצו"ד: "תחסר מלת בימים
(6) אגרות קודש אדמו"ר הצ"צ ע' א.	ור"ל בימים הבאים ומעצמו יובן החסרון".
וראה לקר"ש חט"ז ע' 33 ואילך.	(11) ר"ה לא, א. וש"נ.

ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה) — שאז גדולה שלא בערך התמיהה בנוגע ליסורי הגלות, כיון שלאחרי מ"ת רואים בגלוי גודל מעלתו של איש ישראל ע"י לימוד התורה, כמבואר בארוכה בתניא⁸⁹ שהתורה והאדם הלומד עם נותן התורה נעשים כולא חד, ואעפ"כ הוא נמצא בגלות — אזי יוצאים י"ח ענין הגלות ע"י שמוסיפים בלימוד התורה באופן של עבודת פרך בחומר ובלבנים כו', וכיון שלימוד התורה הוא באופן ששמעתתא בעי צילותא⁹⁰, וכמבואר במסכת עירובין⁹¹ שאפילו טרחא קלה מבלבלת כבר ללימוד התורה כרצון הקב"ה, וכמ"ש הרמב"ם בסוף הל' מלכים, שכאשר אין דאגות כו' ואין שעבוד של אוה"ע, והמעדנים מצויין כעפר, אזי תרבה החכמה והדעת כו' — אזי עוזר הקב"ה ונותן הרווחה כו', ובפרט בסוף זמן הגלות כו'. ובאופן כזה נעשה המשך עניני העבודה דישרש יעקב במשך כל זמן זה, עד שבאים למעמד ומצב דיציץ ופרח ישראל ועד שמלאו פני תבל גוי, והיינו, שנמשך בכל העולם כולו — לתקן עולם במלכות שד"י⁹², ואפילו אצל אומות הארץ נעשה מעמד ומצב שאהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד⁹³ ועד שהיתה להו' המלוכה⁹⁴, שאז נעשה כל העולם כמעמד ומצב אחר לגמרי, וכידוע גם בענין ב' התקופות שבימות המשיח⁹⁵, שתקופה הא' היא באופן שאין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד⁹⁶, ולאח"ז באה תקופה הב' שבה יהיו כל ההפלאות עד להפלאה דנגלה כבוד הו' וראו כל בשר יחדיו וגו'⁹⁷ (כמבואר גם בספר עבודת הקודש לר"מ ן' גבאי⁹⁸, ובארוכה יותר בדרושי חסידות בכלל, ובדרושי אדמו"ר האמצעי בכ"מ⁹⁹).

ז) **וכן** תהי' לנו, שנוסיף בלימוד הנגלה ובלמוד החסידות (שבה נתגלתה פנימיות התורה), ולימוד מביא לידי מעשה — קיום המצוות בהידור. וזה נעשה הכנה קרובה ובגלוי לביאת משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העם כולו¹⁰⁰, ואז יקיימו כל המצוות כמצוות רצונך

(89) פ"ה.
 (90) מגילה כח, ב. עירובין סה, א.
 (91) שם.
 (92) נוסח התפלה "ועל כן נקוה".
 (93) צפני' ג, ט.
 (94) עובדי' א, כא.
 (95) ראה לקו"ש חכ"ז ע' 191 ואילך.
 (96) ברכות לר, ב. וש"נ.
 (97) ישע"י מ, ה.
 (98) ח"ב פל"ח ואילך.
 (99) ראה תו"ח שמות כב, ג ואילך. תצוה שכט, א ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ח. ועוד.
 (100) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א ואילך. שער האמונה פנ"ו ואילך.

עדיין הענין דישרש יעקב, שהו"ע התחלת הזריעה — הרי אדרבה כו', כפי שמבאר בעל ההילולא בתניא¹² (ובארוכה בהדרושים), שמעשינו ועבודתנו במשך שיתא אלפי שני שקודם ימות המשיח, הנה בהם תלוי (והם הפועלים) הענין דימות המשיח, שאז תהי' התחלת ענין השכר שעיקרו יהי' באלף השביעי¹³.

ולהעיר שאע"פ שבימות המשיח יהי' (גם) החידוש דעשיית המצוות כמצות רצונך¹⁴ [משא"כ קודם ביאת משיח צדקנו, לא רק כמעמד ומצב דזמן הגלות, אלא אפילו בזמן הבית (לא רק בבית שני שחסרו בו ה' דברים¹⁵, אלא אפילו בבית ראשון)], לא הי' עדיין תכלית השלימות, כדמוכח מזה שלאח"ז נשארה מציאות של גלות כו', הרי זה גופא בא ע"ז שבזמן הזה מקיימים המצוות בתכלית השלימות שיכולה להיות לפי האפשרויות שנתן הקב"ה לבנ"י בהעמידו אותם בזמן ומקום זה. דהנה, ידוע הפס"ד¹⁶ שכל אחד מישראל, באיזה מעמד ומצב שיהי', רוצה הוא לעשות כל המצוות כו', והרי מצות הבורא היא שקיום כל מצוה יהי' בתכלית השלימות, כמ"ש¹⁷ כל חלב להו', וכמ"ש הרמב"ם¹⁸ (והביאו הב"י בשו"ע שלו¹⁹) שכל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב צריך שיהי' מן הנאה והטוב כו', ונמצא, שרצון ה' הוא מלכתחילה שקיום המצוות יהי' בהידור ועד להאופן דמהדרין מן המהדרין. ומזה מובן, שגם בזמן הגלות יכול להיות קיום המצוות בתכלית השלימות — לפי ערך השלימות האפשריות כמעמד ומצב דזמן הגלות, ועד שדוקא בסוף זמן הגלות נקבע מנהג פשוט שכל אחד מישראל מקיים מצות נר חנוכה באופן דמהדרין מן המהדרין²⁰, ומזה נמשך על כל השנה כולה בקיום כל המצוות כולם.

וכיון שכללות הענין דימות המשיח (הימים הבאים) תלוי במעשינו ועבודתנו בקיום המצוות כפי שנעשים בשלימות האפשרית בזמן הזה, אינו מובן, איך אפשר לומר הבאים ישרש יעקב, היינו, שרק בימים הבאים, בימות המשיח, יתחיל הענין דישרש יעקב.

ג) **אך** הענין יובן ע"פ ביאור בעל ההילולא בדרושים על פסוק זה²¹, ד"צריך להבין שייכות בחי' השרשה לביאת מצרים", והיינו,

(12) רפל"ז.
 (13) פל"ו בהגהה.
 (14) כנוסח תפלת המוספין. וראה תו"א ויחי מו, ב. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך.
 (15) יומא כא, ב.
 (16) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.
 (17) ויקרא ג, טז.
 (18) סוף הל' איסורי המזבח.
 (19) יו"ד סרמ"ח ס"ח.
 (20) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.
 (21) תו"א שם נג, ג.

ש"הבאים" קאי על ביאת מצרים, שעז"נ בהתחלת הפרשה ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו, ועז"נ בהפטרות הבאים ישרש יעקב, ואז התחיל כבר הענין דיציץ ופרח ישראל, ועד לאופן שמלאו פני תבל תנובה. והיינו, שאע"פ שהענין דיציץ ופרח גו' תנובה יהי' בגלוי בכיאת משיח צדקנו (כנ"ל ס"ב), מ"מ, כיון שכל זה תלוי במעשינו ועבודתנו, החל מעבודת בני' בהיותם בגלות מצרים, החל מהרגע הראשון של ירידת יעקב למצרים, כמ"ש²² ירד ירדנו גו' [ולכן נאמר²³ רדו שמה גו', רדו בגימטריא מאתיים ועשר, רמז למאתיים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים²⁴, והיינו, שבמשך כל שנים אלו, כולל גם הזמן שעליו נאמר²⁵ ויחי יעקב, ועוד ענינים כיו"ב, הנה בערך ליעקב ובניו הרי זה ענין שנקרא גלות וירידה כו'], הרי מובן, שירידה זו אינה ירידה אמיתית, כיון שהיא צורך עלי', והתחלת העלי' (יציץ ופרח גו') היא כבר ברגע הראשון של הירידה, שאז מתחילה כבר גאולת מצרים [עלי' נאמר²⁶ כימי צאתך מארץ מצרים גו', כימי לשון רבים, כמבואר בארוכה בכמה דרושים²⁷ שכל הגאולות התחילו מגאולת מצרים], כפי שהבטיח הקב"ה ליעקב (אל תירא מרדה מצרימה, כיון ש) אנכי אנכי אעלך גם עלה²⁸, והיינו, שהרגע הראשון של העלי' (אעלך) מתחיל מהרגע הראשון לירידת מצרים. וזהו הבאים ישרש יעקב, שמיד ברגע הראשון שבנ"י היו במעמד ומצב דהבאים מצרימה, הרי זה נעשה ענין של השרשה כו', ומזה מתחיל ונמשך (עד שנעשה בגלוי למטה מעשרה טפחים) הענין דמלאו פני תבל תנובה, עי"ז שיציץ ופרח ישראל.

ועפ"ז יש לבאר עכ"פ ברמז מה שאמרו רז"ל²⁹ שיוכבד נולדה בין החומות, כי, בין החומות הוא שטח המקום המחבר את המעמד ומצב של בני' כפי שהיו בארץ ישראל, קודם הירידה, עם מעמדם ומצבם בהיותם במצרים, וכבר שם הי' רגע הזמן שבו נולדה יוכבד, שעלי' ועל בתי נאמר³⁰ ויעש להם בתים, בתי כהונה ולוי' ומלכות³¹, החל מלידת מושיען של ישראל, משה, גואל ראשון הוא גואל אחרון³².

(22) מקץ מג, כ.	(28) ויגש מו, ג"ד.
(23) שם מב, ב.	(29) סוטה יב, א. ב"ב קכ, רע"א.
(24) פרש"י שם.	(30) שמות א, כא.
(25) ויחי מו, כח. וראה בעל הטורים	(31) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יז.
עה"פ. "היום יום" יח טבת.	(32) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א.
(26) מיכה ז, טו.	שער הפסוקים להארז"ל ויחי מט, י. תו"א
(27) ראה סה"מ תש"ח ע' 159.	ר"פ משפטים (עה, ב).

וביאור הענין, דהנה כתיב קודש ישראל להוי' ראשית תבואתו, והיינו, שאע"פ שישנה תבואתו של הוי' שהיא התורה שנקראת לחם, כמ"ש⁷⁷ לכו לחמו בלחמי (לחמו של הקב"ה), מ"מ, ישנו גם הענין דראשית תבואתו, שהם ישראל דוקא, כי מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר כו'⁷⁸, וישראל עלו במחשבה⁷⁸, כידוע הפירוש בזה⁷⁹, שבמחשבה גופא הרי הם בתכלית העלי', וכמבואר בארוכה גם בהביכלאך שיצאו זה עתה בפדיון שבויים⁸⁰, שזהו ענין נעלה יותר מהמחשבה אחת וסקירה אחת⁸¹ שעל ידה ברא הקב"ה כל סדר ההשתלשלות⁸², וכפי שמבאר, שעילוי זה ישנו אצל כל אחד מישראל שלומד תורה ומקיים מצוות, והרי אפילו אלו שהם היפך מצדיקים הנה גם הם מלאים מצוות כרימון⁸³, ועד"ז בנוגע לתורה, שישראל ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה⁸⁴, היינו, שכל איש ישראל יש לו אות בתורה⁸⁵, ובשלימות של אות זו תלוי' קדושת כל התורה כולה. ועז"נ קודש ישראל להוי', שישראל הם בבחי' קודש מלה בגרמי⁸⁶, למעלה מכל סדר השתלשלות, ועד שהם למעלה גם מהענין דתבואתו כו'. ואעפ"כ, ירדה הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, שזהו"ע דישרש יעקב, שע"ז יציץ ופרח ישראל, והיינו, שע"ז שעוד לפני שנקרא בשם ישראל, בהיותו עדיין במעמד ומצב שענינו ושמו הוא יעקב, מלשון עקב, ישנה כבר ההכנה דישרש יעקב, שזהו הביטול דנפשי כעפר לכל תהי', כעפר שהכל דשין עליו בעקביהם⁸⁷, אזי נעשית הצמיחה⁸⁸ מבחי' יעקב לבחי' ישראל, ובאופן דיציץ ופרח ישראל, עד שמלאו פני תבל תנובה.

ועפ"ז מובן, שלאחרי הענין דהבאים ישרש יעקב כפי שהתחיל בגלות מצרים (הבאים מצרימה), הנה לאחרי מ"ת (בהוציאך את העם

(77) משלי ט, ה.	עמוקות שם. אוה"ת נ"ך ח"ג ע' איש. סה"מ
(78) ב"ר פ"א, ד.	תרפ"ט ע' 69. וש"נ.
(79) ראה לקו"ת שה"ש יט, ב. לד, ג.	(86) זח"ג צד, ב.
(80) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג	(87) ראה ב"ר פמ"א, ט ובמת"כ שם.
ח"ב ע' תרעז ואילך. תקס"ד ע' קט ואילך.	וראה גם לקו"ת במדבר טו, ג.
מאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע' קכא. ע' רפג ואילך.	(88) ראה גם אוה"ת שמות שם ע' ב'תנחנ: "ולכן נאמר ג"כ לשון ארץ חפץ, ארץ דוקא, כי בחי' הארץ יש בה בחי' ביטול יותר .. והיא עפר תחת כפות רגלי הכל, ומצד זה יש בה כח הצומח .. וכן עד"מ הביטול שבנש"י .. זהו בחי' ארץ חפץ .. (ולכן יש בהן כח הצומח הרוחני להצמיח ולהוליד גילוי האור ע"י .. זריעת המצות כו").
(81) ע"פ ר"ה יח, א.	
(82) ראה זח"ב כ, א. לקו"ת נשא כ, ד.	
כח, ב.	
(83) עירובין יט, א. חגיגה בסופה.	
(84) מגלה עמוקות אופן קפו.	
(85) ראה זהר חדש רות פח, ד. מגלה	

המצוות יהי' אז כמצות רצונך (כנ"ל ס"ב), שזהו מצד השלימות בלימוד נגלה דתורה שמביא לידי מעשה⁶⁵. ועד לפשטות הענינים, שיש כמה ענינים שלעתיד לבוא תשבי יתרץ קושיות ואבעיות⁶⁶, ועד"ז מצינו בגמרא בכ"מ⁶⁷ שאז יהיו משה ואהרן עמהם, ומהם דוקא ידעו כיצד צריכים להעשות ענינים מסויימים. ולהעיר בנוגע לעילוי שיתוסף לעתיד לבוא בנגלה דתורה מצד פנימיות התורה, שמעין זה ישנו גם בזמננו אלו.

(ו) **ויובן** ע"פ מה שמסיים בעל ההילולא בהדרוש על מ"ש בהפטרה הבאים ישרש יעקב גו' [ומבאר גם מ"ש (בהפטרה לפי נוסח הב') קודש ישראל לה' ראשית תבואתן] ביאור השייכות דביאת מצרים לענין ההשרשה. דהנה, לכאורה נשאלת השאלה, למה היתה כזאת, שיהי' צורך בירידה לארץ מצרים, שנקראת ערות הארץ⁶⁸, ועוד לפני"ז, בנוגע לכללות ענין ירידת הנשמה למטה דוקא⁶⁹, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁷⁰. אך הענין הוא⁷¹, שזהו כמשל הגרעין שכדי שתהי' ממנו צמיחה, יציץ ופרח, צריך להיות תחילה ענין ההשרשה (ישרש), שיוקלט ויכה שרשים בארץ דוקא, שהו"ע הירידה לגלות מצרים כו'.

אך ישנו גם ענין ההשרשה והזריעה בארץ חפץ⁷², כמ"ש⁷³ כי תהיו אתם לי ארץ חפץ, כתורת הבעש"ט הידועה⁷⁴ שכל אחד מישראל שיש בה נפש שהיא חלק אלקה ממעל ממש⁷⁵, הוא בדוגמת ארץ חפץ שיש בה כל הון יקר, אבנים טובות ומרגליות כו', ובארץ חפץ זו צ"ל זריעת והשרשת התומ"צ, וכהלשון שם⁷⁶ (בנוגע לתפילין), "שזהו דוקא כשאישי ישראל מניח אותם על ראשו, משא"כ כשמונחים על השולחן כו'", ודוקא אז נעשה יציץ ופרח ישראל, ועד שפועל גם שמלאו פני תבל תנוכה.

(65) קידושין שם, ב.
 (66) תויו"ט סוף מס' עדיות. של"ה חלק תושבע"פ כלל אות תי"ו (טט, א).
 (67) יומא ה, ב. וראה תוד"ה אחד — פסחים קיד, ב.
 (68) מקץ מב, ט. שם, יב. קהלת רבה פ"א, ד (בסופו).
 (69) ראה תו"א שמות שם נג, ג: "הנה ידוע שירידת הנשמה לעוה"ז הוא כשביל כו'".
 (70) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.
 (71) ראה תו"א שם, ד ואילך.
 (72) מלאכי ג, יב.
 (73) כש"ט הוספות סימן נו. וש"נ.
 (74) תניא רפ"ב.
 (75) נג, ד.
 (76) נג, ד.

(ד) **וביאור** הענין, כפי שמבאר בעל ההילולא בדרושים³³ על מ"ש בהתחלת פרשה זו, ואלה שמות בני"י הבאים מצרימה גו', שענין בואם מצרימה הוכפל בתורה, פעם הא' בפרשת ויגש³⁴, ופעם הב' בפרשת שמות, שזהו בהתאם לכך שבנוגע לירידה למצרים נאמר²² ירד ירדנו (ירידה אחר ירידה), ועל זה היתה ההבטחה ואנכי אעלך גם עלה²⁸ (עילוי אחר עילוי), שזהו כללות ענין הגלות והגאולה, שתחילה היתה גלות מצרים (הגלות הראשון) וגאולת מצרים, ואח"כ היו הגלויות שלאחרי מ"ת [החל מגלות בבל, אנת הוא רישא דדהבא³⁵, ועד לגלות אדום, שהוא בבחי' עקבתא דעקבתא³⁶. ובספירות דלעו"ז הו"ע הכתר דלעו"ז ונוקבא ומלכות דלעו"ז. ובהם צריך לפעול הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא³⁷, כמבואר בארוכה בתניא³⁸ ובדרושי בעל ההילולא בכ"מ³⁹] והגאולה מהם, שעז"נ (אעלך) גם עלה (באופן של הוספה), עד לגאולה האמיתית והשלימה שתהי' ע"י משיח צדקנו.

וממשיך לבאר, שהגלות הראשון הי' בכדי לזכות לקבלת התורה, כמ"ש⁴⁰ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, היינו, בשביל לקבל את התורה — נגלה דתורה, שזהו מה שניתן אז על מנת ללמדה בגלוי, ואילו הגלויות שלאח"ז, ובפרט הגלות האחרון שלא נודע קיצו⁴¹, הרי זה בשביל לזכות לעתיד לבוא לענין דישקני מנשיקות פיהו⁴² שהו"ע גילוי פנימיות התורה, שזהו חלק התורה שלא נודע קצו, כיון שאמיתית הענין דארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים⁴³ הוא בפנימיות התורה דוקא, כמ"ש⁴⁴, בנגלה דתורה, הרי אדרבה, כל ענין קיום המצוות הוא דוקא במדידה והגבלה, ועד"ז בלימוד נגלה דתורה, הנה רובם ככולם הם ענינים שבמדידה והגבלה. ואפילו מה שיכולים לחדש בתורה באופן דעלמות אין מספר⁴⁵ אלו ההלכות⁴⁶ (כמובא בהדרוש⁴⁷), הרי זה רק באופן שיכול להיות אין מספר, אבל כפי שבא בפועל הרי זה ענין שבמספר, ואדרבה, דוקא באופן כזה הלימוד הוא

(33) תו"א ר"פ שמות (מט, א).
 (34) שם, ח ואילך.
 (35) דניאל ב, לח.
 (36) ראה לקוטי תורה להאר"ז ר"פ תצא.
 (37) ראה זח"א ד, א.
 (38) ספ"י פכ"ז.
 (39) ראה תו"א מקץ מב, ב. ובכ"מ.
 (40) שמות ג, יב.
 (41) ראה יומא ט, ב.
 (42) שה"ש א, ב ובפרש"י (הובא בתו"א שמות נד, ג).
 (43) איוב יא, ט.
 (44) ראה אוה"ת שלח ס"ע תקעט ואילך.
 (45) סה"מ עטר"ת ע' תמד. ועוד.
 (46) ראה רע"מ בזח"ג רטז, סע"א.
 (47) מט, ב ואילך.

באופן שבא למסקנא בנוגע למעשה בפועל. משא"כ פנימיות התורה, שקשורה עם סתים דנשמתא וסתים דקוב"ה, הנה אפילו כשבאה בגילוי, נרגש בה ענין האמונה יותר מענין ההבנה והשגה, והיינו, שאע"פ שגם לימודה צ"ל דוקא באופן של הבנה והשגה, הרי ענינה הוא שמההבנה וההשגה יבוא לידי הכרה שישנו ענין שלמעלה מהבנה והשגה, שמקשר אותו באופן שנעשה חד עם סתים דקוב"ה, שאין זה כמו גליא דקוב"ה שהו"ע התגלות כחו ע"י מעשיו ופעולותיו, שכל זה הוא במדידה והגבלה, החל מעשר הספירות, עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר⁴⁸, משא"כ סתים דקוב"ה, שכשמו כן הוא, ענין סתים, שאינו נתפס במדידה והגבלה. ועד"ז בנוגע לסתים דאורייתא וסתים דנשמתא שנעשים כולא חד (כדאיתא בזהר פרשת אחרי"ו). ומזה מובן בנוגע לכל אחד, שבלמדו פנימיות התורה יש לו הענין דארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים בפועל, כי, אע"פ שלומד ומתייגע עד שהענין בא בהבנה והשגה בשכל של נפש האלקית, ומסביר זאת באופן שיובן גם בשכל של נפש הבהמית, הרי זה באופן שע"י ההתבוננות בא מזה סוכ"ס ענין של אהבה ויראה לה', והרי אמיתית ענין האהבה והיראה הוא שנעשה חד עם הנאהב ומי שירא ממנו, שזהו"ע של ביטול במציאות, שכל מציאותו היא מציאות האדון. משא"כ כנגלה דתורה, שהלימוד הוא לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא⁵⁰, שמה יבוא פס"ד בנוגע למעשה בפועל בעוה"ז שכל הענינים שבו הם חתוכים, ע"ד לשון רז"ל גם בנוגע לתורה שחתוכה ניתנה⁵¹.

(ה) **אמנם** אע"פ שכדי לזכות לגילוי פנימיות התורה יש צורך בהקדמת ענין הגלות, כשם שהי' צורך בגלות מצרים כדי לזכות לנגלה דתורה ונפרט שבמ"ת ניתנה גם פנימיות התורה, כידוע הלשון⁵² שמ"ת לא יהי' עוד הפעם, כיון שבמ"ת ניתן הכל, אלא שפנימיות התורה ניתנה אז באופן נסתר ובפנימיות, אבל בגלוי ניתנה אז נגלה דתורה, מ"מ, יש חילוק ביניהם, שגלות מצרים היתה באופן של עבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה גו' בפרך⁵³, משא"כ בגלויות שלאח"ז נעשים כל ענינים אלו בעבודה בלימוד התורה, כמבואר בארוכה בדרושים⁵⁴ פירוש הזהר⁵⁵ בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא ליבון הלכתא

כו', עד לעבודת פרך, שענינה שינוי טבעו, כהפירוש בגמרא⁵⁶ שעבודת פרך היא מצד שינוי המלאכה — מלאכת נשים לאנשים, ומזה מובן שכן הוא גם בענין העבודה, ועד"ז בלימוד התורה, והיינו, שאין זה באופן שלומד תורה כפי שמתקבל אצלו (ווי ביי אים קומט אויס) ובאופן כזה צ"ל רצון התורה, אלא הוא מוציא מהתורה את הכללים שעל ידם צ"ל לימוד התורה, החל מהכלל הראשון שצ"ל שפתותיו נוטפות מר (מרירות, מחמת אימה), שנאמר⁵⁷ שפתותיו שושנים נוטפות מור, אל תקרי מור אלא מר⁵⁸, וכמ"ש⁵⁹ ונפשי כעפר לכל תהי' (שזוהי ההתחלה שלאח"ז יהי') פתח לבי בתורתך.

ויש להוסיף ולבאר ענין ב' הירידות (ירוד ירדנו, שנרמזים בפרשת ויגש ובפרשת שמות) בעבודת האדם גופא. דהנה, מבואר בהדרושים⁶⁰ שזהו כמשל ירידת החכמה להתלבש במחשבה, ואח"כ יורדת גם לדיבור. ודוגמתו למעלה הו"ע הירידה לעלמין סתימין ואח"כ גם לעלמין דאתגליין. וי"ל בדא"פ שבעבודת האדם הו"ע טוב לשמים וטוב לבריות⁶¹, שטוב לשמים הוא בדוגמת (הירידה לענין) המחשבה שהיא לעצמו, וטוב לבריות הוא בדוגמת (הירידה לענין) הדיבור ששייך דוקא כשיש זולת שבשבילו הוא עיקר ענין הדיבור (אע"פ שע"ז ניתוסף גם אצל האדם המדבר⁶²).

וכללות הענין בזה, שאע"פ שבגלות מצרים הוצרכה להיות עבודת פרך כפשוטה, בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה כפשוטה, הנה בגלות זה, בידענו המעמד ומצב שבו נמצאים, די ומספיק ויוצאים י"ח (ואדרבה, בזה מתבטאת תכלית השלימות) בכך שתמורת העבודה בחומר כפשוטו, יהי' הענין דקל וחומר, ותמורת לבנים יהי' הענין דליבון הלכתא, ותמורת כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך תהי' העבודה לשנות טבע מדותיו, או (כלשון הבי') לשנות מדותיו הטבעיים⁶³. וזוהי ההקדמה לקבל אח"כ פנימיות התורה באופן דישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מייך⁶⁴, שע"ז נעשה גם הענין דנגלה דתורה (דודיך מייך, שקאי על דברי תורה ודברי סופרים⁶⁴) באופן נעלה יותר באין ערוך מכמו שהי' לפני"ז. וכמו שקיום

(62) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תנ ואילך.
 (63) ראה לקו"ד ח"א נו, א"ב.
 (64) ראה ע"ז לה, א ובפרש"י. ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. שהש"ר עה"פ (ב).

(56) סוטה יא, ב.
 (57) שה"ש ה, יג.
 (58) שבת ל, ב (ובפרש"י).
 (59) "אלקי נצור" בסוף תפית העמידה.
 (60) תו"א נ, א ואילך.
 (61) קידושין מ, א.

תיב. תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך
 תרס"ו ע' לב. ע' תשיט.
 (53) שמות א, יד.
 (54) תו"א ר"פ שמות.
 (55) ח"א כז, א. ח"ג קנג, א (ברע"מ).

(48) ס"י פ"א מ"ד.
 (49) ח"ג עג, א.
 (50) ראה יומא כז, א.
 (51) ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב. מדרש תהלים יב, ז.
 (52) סה"מ תר"ם ח"א ע' רפד. תרמ"א ע'